

CZU 343.34

EVOLUȚIA CADRULUI NORMATIV INCRIMINATOR AL INFRAȚIUNII DE VANDALISM

Sofia PILAT,

lector universitar al Catedrei „Procedură penală și Criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, doctorandă

REZUMAT

În pofida faptului că valorile culturale sunt promovate la un nivel destul de înalt, totuși istoria ne mărturisește despre existența actelor de ponegrire și distrugere a acestor valori ca o formă de manifestare a comportamentului uman distructiv.

Amploarea manifestărilor sociale distructive a fost catalogată fie de către reprezentanții statului, fie de către anumite categorii sociale, profesionale sau etnice, care și-au văzut interesele lezate sau bunurile distruse, drept acte de vandalism.

Cuvinte-cheie: valoare culturală, avere, ponegrire, nimicire, distrugere, vandal, monument legislativ, obicei, lege, jurisprudență.

THE DEVELOPMENT OF THE NORMATIVE FRAMEWORK OF VANDALISM

Sofia PILAT,

lecturer at the „Criminal and Criminal Procedure” Chair of the „Ștefan cel Mare” Academy of the Republic of Moldova, PhD student

SUMMARY

Despite the fact that cultural values are promoted at a rather high level, history still confesses to the existence of acts of deception and destruction of these values as a form of manifestation of destructive human behavior.

The magnitude of the destructive social manifestations has been categorized either by state representatives or by certain social, professional or ethnic categories who have seen their injured interests or property destroyed as vandalism.

Keywords: Cultural value, fortune, pardon, destruction, destruction, vandal, legal monument, custom, law, jurisprudence.

Introducere. Realizând o incursiune istorică constatăm că prima faptă cu tangențe de vandalism poate fi considerată cea comisă în anul 356 î.Hr. de către Gherostrat, un locuitor al orașului grecesc Efes. Grecul, fiind orbit de dorința aprigă de obținere a gloriei mult dorite și imortalizării numelui său în istorie, a ars hramul zeiței grecești Artemida, care este considerat unul din cele șapte minuni ale lumii [24, p. 296].

Metode aplicate și materiale utilizate. În scopul realizării obiectivului trasat, în respectivul articol științific au fost utilizate: metoda istorică; metoda logică și metoda comparativă.

În procesul elaborării articolului

științific, au fost consultate următoarele materiale: Codul penal al Republicii Moldova, precum și lucrările științifice ale autorilor E. Aramă, A. Smochină, S. Brînză, Popa D. Marcel, Matei C. Horia, Tomulescu C. St., A.M. Prohorov etc.

Rezultate obținute și discuții.

Răspunderea pentru vandalism și alte infracțiuni asemănătoare în formele sale inițiale a existat încă din cele mai vechi timpuri.

Astfel, analizând monumentele legislative ale Orientului Antic, remarcăm că primele mențiuni despre faptele de incendiere, distrugere și deteriorare a bunurilor le putem găsi în Codul de legi a regelui Hamurabi (sec. XVIII î.Hr.).

Codul lui Hamurabi este cel

mai vechi cod de legi întocmit la inițiativa regelui babilonian Hamurabi care a fost scris în jurul anilor 1760 î.Hr. Acest cod cuprindea un Prolog, 282 de articole și un Epilog. Textul codului a fost săpat pe o stelă din diorit cu o lungime de 2,25 metri [4].

Numeroase documente denotă chipul practic cum a fost aplicat codul lui Hamurabi, care a provocat o bogată jurisprudență în epocile posteroare. Această legislație s-a aplicat aproape 1000 de ani în regiunea mesopotamiană [20, p. 35].

Printre valorile apărute de normele penale din cuprinsul Codului lui Hamurabi figurau: statul, persoana, proprietatea, bazele familiei [3, p. 20].

Un loc separat, în respectiva culegere de legi îl ocupau normele (43 de articole) ce reglementau infracțiunile împotriva proprietății, printre care se numărau și infracțiunile de distrugere și deteriorare a averii străine (§ 224, 225).

Următorul monument legislativ important îl constituie Legea Salică, care reprezintă o colecție de legi folosită de franci, forma oficială a acestora fiind stabilită în sec. al VI-lea sub domnia regelui francilor Clovis I (466-511 d.Hr.).

Francii, popor germanic, se stabilesc în sec. al V-lea d. Hr. în provincia romană Gallia. Fiind îndrumați de conducătorul lor Clovis I, aceștia înfrâng în anul 486 d.Hr. lângă Soissons, armatele romane. Bazele Regatului franc sunt puse de același Clovis I din dinastia Merovingienilor în anii 481-511 d.Hr. [19, p. 146].

Un loc distinct în conținutul Legii Salice îl ocupă reglementările referitoare la infracțiunile contra proprietății ca de exemplu: furtul, jaful, atacarea averii, nimicirea averii, incendierea. Într-un mod detaliat în respectiva lege este reglementată materia nimicii averii și incendierea acesteia.

Astfel, unui tip separat de nimicire a averii îi este dedicat Capitolul al XVI-lea al Legii Salice intitulat „Despre incendieri”, care în § 2 prevedea că fapta celui care arde casa cu tot cu anexele acesteia va fi pedepsită cu amendă în mărime de 2500 dinari, sumă echivalentă cu 63 solizi. Iar dacă cineva ardea un hambar sau o șură plină de grâu, atunci vinovatul era impus la plata unei sume de bani echivalente cu prețul bunurilor incendiate.

Analizând monumentele legislative ale Imperiului Roman din sec. I – II d.Hr., constatăm că următoarea culegere de legi în care sunt reflectate unele reglementări referitoare la faptele de incendiere, distrugere și deteriorare a bunurilor este Codul lui Iustinian, cunoscut sub denumirea „Colecția de drept civil”.

Codul lui Iustinian, constituie o adevărată colecție de lucrări fundamentale de jurisprudență alcătuit între anii 529-534 d.Hr. la porunca Împăratului bizantin Iustinian I cel Mare (527-565 d.Hr.) [5].

Opera legislativă a lui Iustinian era alcătuită din patru lucrări de vază și anume: Codul, Digestele (Pandectele), Institutele și Novelele.

Codul cuprindea toate *Constituțiile* imperiale începând din perioada domniei a Împăratului Roman Hadrian (117-138 d.Hr.) [5].

Digestele constituiau o combinație din nouă mii de texte din operele juriștilor clasici din sec. I î.Hr. și sec. IV d.Hr. și adaptate astfel încât să poată fi aplicate în practică [21, p. 88].

În conținutul acestora se regăseau norme ce protejau bunurile ce prezentau o valoare culturală sau religioasă pentru societate din timpurile respective. În acest sens, în Cartea 1, 3, 7, 10, 18, 25, 27, Titlul XII era prevăzută pedeapsa cu munca în folosul comunității pentru profanarea mormintelor și a monumentelor, precum și însușirea obiectelor din mormânt sau a celor ce se află pe el. Iar în Cartea 2, 5, 8, Titlul XIII se menționa că mormintele sau monumentele dușmanilor nu prezintă pentru poporul

roman un lucru sfânt și profanarea acestora nu constituie o abatere de la prevederile codului.

Institutele erau un manual juridic pentru uzul școlilor de drept care a fost creat pe modelul manualului celebrului jurist roman Gaius (130-180 d.Hr.) [5].

Novelele la rândul său, erau constituțiile imperiale emise după anul 534 d.Hr., majoritatea din ele fiind elaborate în limba greacă [5].

Alt monument legislativ în cuprinsul căruia tangențial este abordată problematica distrugerii sau deteriorării bunurilor este Pravila rusă. Respectiva lege conținea doar un singur articol (art. 32) ce reglementa infracțiunea de nimicire prin incendiere a navei maritime cnezești, pentru comiterea căreia se stabilea amendă în mărime de 3 grivne.

Începutul anului 1715 este marcat printr-o nouă etapă de dezvoltare a dreptului rusc. În luna mai a anului 1715 Împăratul Petru I (1672-1725) pentru prima dată în Imperiul Rus a emis un cod penal procedural militar intitulat „Articol Militar”. Un loc distinct în conținutul codului îl ocupau reglementările ce se axau asupra stabilirii răspunderii pentru bunurile incendiate sau distruse.

În acest sens, în Capitolul XXI intitulat „Crime de proprietate”, art. 178 se menționa că ofițerul sau soldatul care intenționat va incendia un oraș, sat, o biserică, școală, un spital, o moară sau va distruge o curte sau gospodărie țărăneasă, va fi supus, de unul singur sau împreună cu ceilalți participanți la comiterea faptei, pedepsei cu moartea [22].

În Rusia, până în anul 1835, în domeniul dreptului penal s-au aplicat numeroase legi, printre care chiar și „Pravila de Sobor” a Marelui Duce Alexei Mihailovici al Rusiei (1875-1895). Începând cu anul 1835 intră în vigoare Codul general intitulat „Svod zakonov”, codificarea căruia fiind înfăptuită de parlamentarul M.M. Speranski (1772-1839) [1, p. 87].

Titlul XV al respectivului cod de legi era dedicat ramurii dreptului penal. În Titlul XV, Capitolul IV erau reglementate faptele penale ce țin de profanarea mormintelor și a monumentelor. Astfel, în art. 219 al respectivului cod era prevăzută pedeapsa cu munca în folosul comunității sau lipsirea de avere a celui care va săvârși acte de pângărire asupra mormintelor, monumentelor sau altor obiecte de cult [23].

În rezultatul Unirii Principatelor Române lucrările de unificare legislativă s-au finalizat cu întocmirea în anul 1864 a unui proiect de cod inspirat din Codul penal francez din anul 1810 și Codul penal prusian din anul 1859, care a fost prezentat primului domnitor al Principatelor Unite – Alexandru Ioan Cuza (1820-1873). După unele modificări în anul 1865, noul Cod penal a intrat în vigoare.

Asemănător altor legiuri moderne, Codul penal român din anul 1865 cunoaște o sistematizare riguroasă a infracțiunilor și pedepselor în trei cărți. Deci, conform structurii sale, Codul penal român din anul 1865 a adoptat o clasificare tripartită a infracțiunilor în: crime, delictе și contravenții [3, p. 266].

Cu referire la infracțiunile ce țin de pângărirea și nimicirea bunurilor, Codul penal român din anul 1865, conținea respectivele reglementări în Cartea II „Despre crime și delictе în special și despre pedepsele lor”, Titlul I „Crima de înaltă trădare”, Capitolul II „Crime și delictе contra siguranței interioare a Statului”, Paragraful II „Crime și delictе în contra liniștii Statului prin războiul civil, prin ilegală întrebuințare a forței armate, prin devastățiuni și jafuri publice”, art. 85 unde se menționează că: „Orice persoană care va fi incendiat sau distrus prin explozia unei mine, edificii, magazine, arsenale, corăbii, sau alte proprietăți ale Statului, se va pedepsi cu munca silnică pe timp mărginit” [7].

În ceea ce privește reglementările faptelor de profanare a mormintelor sau altor monumente, menționăm că acestea sunt cuprinse în Titlul VI „Crime și delictе contra particularilor”, Capitolul I „Crime și delictе contra persoanelor”, Paragraful VII „Crime și delictе privitoare la poprirea sau distrugerea dovedirii Statului civil al unui copil, sau la compromiterea existenței sale; răpire de minori; infracțiuni contra legilor asupra înmormântărilor”, § 3 „Călcarea legiurilor asupra înmormântărilor”, art. 286 unde se specifică că: „Se va pedepsi cu închisoare de la trei luni până la un an și cu amendă de la 26 până la 300 lei, orice persoană care violează mormintele sau comite alte acte de profanațiune asupra lor, fără a fi apărat și de alte pedepse pentru crimele sau delictеle care se vor fi comis cu ocazia acestei violări” [7].

Anul 1936 este marcat de adoptarea unui nou Cod penal român, denumit și „Codul penal a lui Carol al II-lea”, care a intrat în vigoare la 18 martie 1936. Cum și precedentul Cod penal român din anul 1865, Codul penal din anul 1936 cuprindea reglementări referitoare la infracțiunile contra bunurilor publice.

Astfel în Titlul VII „Crime și delictе care produc pericol public”, Capitolul II „Incendiul”, art. 354 se menționează că: „Va fi supusă pedepsei cu închisoarea corecțională de la 3 la 8 ani, amenzii de la 10000 la 15000 lei și interdicției corecționale de la 2 la 5 ani, persoana care: 1) dă foc unei case sau clădiri care servește de locuință; 2) dă foc unui muzeu, edificiu public sau destinat uzului public, unei biserici, arhivei publice, unor antrepozite ori fabrici sau depozite de materii inflamabile ori explozibile” [8].

În anul 1924 pe teritoriul deja a Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești a început să se aplice legislația penală unională și ucraineană. Până în anul 1927 în RASSM s-a aplicat Codul penal al Ucrainei din anul 1922, iar începând cu anul 1927 – un alt Cod penal al Ucrainei. În conținutul respectivului cod penal existau și unele reglementări referitoare la stabilirea pedepsei pentru acțiunile de distrugere sau deteriorare a bunurilor.

Astfel, în Capitolul I intitulat „Crime contrarevoluționare” din Partea specială a codului, art. 549 au fost reprimite acțiunile de: „Distrugere sau deteriorare în scopuri contrarevoluționare prin ex-

plozie, incendiere sau alte metode a căilor ferate sau a altor cai sau mijloace de comunicare, a mijloacelor de comunicare populare, a conductelor de apă, a depozitelor sociale sau altor construcții ori a proprietății de stat sau obștești” [17].

În anul 1958, Sovietul Suprem al URSS a adoptat Bazele legislației penale unionale și a republicilor unionale, în conformitate cu ele a fost elaborat și Codul penal al RSSM votat de Sovietul Suprem al RSSM la 24 martie 1961 și pus în aplicare la 1 iulie 1961.

Codul penal din 1961 nu cuprindea un articol separat ce ar reglementa infrafracțiunea de vandalism propriu-zisă, dar în Capitolul XI intitulat „Infrafracțiuni contra securității publice, a ordinii publice și a sănătății populației” acesta conținea un articol ce prevedea răspunderea pentru nimicirea, distrugerea sau deteriorarea monumentelor de istorie și de cultură, și anume art. 236 „Nimicirea, distrugerea sau deteriorarea monumentelor de istorie și de cultură” în care se specifica următorul fapt: „Nimicirea, distrugerea sau deteriorarea intenționată a monumentelor de istorie și de cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, se pedepsesc fie cu privațiune de libertate până la trei ani, fie cu amendă în mărime de până la optzeci de salarii minime” [9].

În contextul promovării patrimoniului cultural în calitate de valoare universală indispensabilă existenței oricărei societăți și prin aceasta a întregii omeniri, protejarea bunurilor culturale apare în ca-

litate de îndatorire internațională a statului [10, p. 168].

Unul dintre obiectivele primordiale ale globalizării relațiilor internaționale îl constituie cooperarea tuturor statelor în scopul atingerii intereselor supreme ale comunității internaționale: apărarea drepturilor legale și libertăților persoanei, fapt ce asigură respectarea de către state a prevederilor actelor internaționale.

Așadar, în procesul globalizării, anume preeminența dreptului reprezintă o condiție esențială pentru pace, stabilitate și securitate mondială, fiindcă așa cum se afirmă, supraviețuirea umanității depinde de modalitatea în care individul va fi protejat în societate, de puterea și de dreptul la respectarea principiilor și valorilor universale [2, p. 4].

Luând în considerare caracterul de amploare a vandalismului, formele de manifestare a acestuia și pagubele survenite după comiterea lui, pe plan internațional s-au luat unele măsuri de rigoare care într-un mod indirect protejează atât valorile culturale de aceste acțiuni distrugătoare, cât și libertatea gândirii, religiei și nu în ultimul rând libertatea opiniei și a exprimărilor.

„Idealul comun” atins de întreaga comunitate internațională a fost adoptarea la 10 decembrie 1948 a Declarației Universale a Drepturilor Omului.

Deci, printre numeroasele drepturi garantate de Declarație, se enumără și cele ce se referă la libertatea gândirii și exprimărilor reflectate în art. 18 care prevede următoarele: „Orice om are drep-

tu la libertatea gândirii, conștiinței și religiei; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cât și privat, prin învățătură, practici religioase, culte și îndeplinirea riturilor” [16] și art. 19 în care se stipulează că: „Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat” [16].

Alt document care garantează respectarea dreptului la libertatea gândirii, opiniei și exprimărilor este Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966. În textul art. 18 din prezentul Pact apare următorul conținut: „1. Orice persoană are drept la libertatea gândirii, conștiinței și religiei; acest drept implică libertatea de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, individual sau în comun, atât în public, cât și în particular prin cult și îndeplinirea riturilor, prin practici și prin învățământ. 2. Nimeni nu va fi supus vreunei constrângeri putând aduce atingere libertății sale de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa. 3. Libertatea manifestării religiei sau convingerilor nu poate fi supusă decât restricțiilor prevăzute de lege și necesare

pentru ocrotirea securității, ordinii și sănătății publice ori a moralei sau a libertăților și drepturilor fundamentale ale altora. 4. Statele părți la prezentul Pact se angajează să respecte libertatea părinților și, atunci când este cazul, a tutorilor legali, de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor, în conformitate cu propriile lor convingeri” [18].

Drepturile sus menționate sunt garantate și de Convenția Europeană a Drepturilor Omului din 4 noiembrie 1950. Prezenta Convenție reglementează în art. 9 libertatea de gândire, de conștiință și de religie, iar prin intermediul art. 10 libertatea de exprimare, prevăzând în conținutul acestuia și unele limitări ale libertății de exprimare în cazul când acest drept încalcă securitatea și ordinea publică și aduce atingeri exercitării normale a drepturilor sale de către alți membri ai societății [13].

La fel și legislația Republicii Moldova nu face excepție de la cele menționate mai sus. Astfel, conform prevederilor art. 1 alin. (3) a Constituției R. Moldova: „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate” [11].

De asemenea, pe plan internațional au fost adoptate un șir de Convenții internaționale, parte la care este și Republica Moldova. Printre cele mai de văză acte internaționale se enumără:

1. Convenția culturală europeană, adoptată la Paris la 19 decembrie 1954. Prezenta Convenție prevede în art. 5 următorul text: „Fiecare parte contractantă va considera obiectele care au valoare culturală europeană și care sunt sub controlul său ca făcând parte integrantă din patrimoniul cultural comun al Europei și va lua măsurile necesare pentru salvarea lor și pentru a facilita accesul la ele” [12].

Deci, din textul Convenției deducem că prezentul act este îndreptat spre protecția valorilor culturale.

2. Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, adoptată la Paris la 23 noiembrie 1972. În art. 4 al acestei Convenții este stipulat că: „Fiecare din statele părți la prezenta convenție recunoaște că, obligația de a asigura identificarea, ocrotirea, conservarea, valorificarea și transmiterea către generațiile viitoare a patrimoniului cultural și natural care este situat pe teritoriul său, îi revine în primul rând. Se va strădui să acționeze în acest scop atât prin propriul său efort, în limita maximă a resurselor sale disponibile, cât și, când este cazul, prin intermediul asistenței și cooperării internaționale de care va putea beneficia, în special pe plan financiar, artistic, științific și tehnic” [14].

Următorul articol – articolul 5 enumără măsurile pe care le pot aplica statele semnatare a Convenției pentru ocrotirea, conservarea și valorificarea cât mai eficientă și

intensă a patrimoniului cultural și natural situat pe teritoriul lor.

3. Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro la 27 octombrie 2005 [15].

Reglementări asemănătoare se întâlnesc și în legislația autohtonă, și anume în art. 59 din Constituția Republicii Moldova, care prevede că: „Protecția mediului înconjurător, conservarea și ocrotirea monumentelor istorice și culturale constituie o obligație a fiecărui cetățean” [11].

În mod special, despre obligativitatea protecției mediului înconjurător se vorbește și în art. 2 alin. (1) din CP, unde se menționează că: „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept” [6].

Concluzii

Așadar, odată cu adoptarea noului Cod penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002, întreaga esență a articolelor, precum și structura capitolelor a fost modificată radical.

Astfel, drept urmare a respectivelor modificări pentru prima dată în legislația penală a Republicii Moldova apare un articol separat care reglementează fapta de pângărire și nimicire a bunurilor din domeniul public și anume art. 288 CP „Vandalismul”.

Referințe bibliografice

1. Aramă E. *Istoria Dreptului Românesc*. Chișinău: Reclama, 1998. 200 p.
2. Barbăneagră A. *Infrafracțiunile contra păcii și securității omenirii*. Chișinău, 2005. 560 p.
3. Brînză S. *Evoluția reglementărilor privind protecția penală a proprietății pe teritoriul Republicii Moldova*. Chișinău: Arc, 2001. 448 p.
4. Codul lui Hammurabi. https://ro.wikipedia.org/wiki/Codul_lui_Hammurabi (vizitat la 11.06.2017).
5. Codul lui Iustinian. https://ro.orthodoxwiki.org/Codul_lui_Iustinian (vizitat la 11.06.2017).
6. Codul penal al Republicii Moldova. Nr.985-XV din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129/10 din 12.13.09.2002*.
7. Codul penal din 1864. <http://lege5.ro/Gratuit/g42tamju/codul-penal-din-1864/4> (vizitat la 11.06.2017).
8. Codul penal din 1936. <http://lege5.ro/Gratuit/heztqznu/codul-penal-din-1936/15> (vizitat la 11.06.2017).
9. Codul penal din 1961. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=314072> (vizitat la 11.06.2017).
10. Cojocaru R. *Infrafracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale: Seria: Drept penal (Partea specială): Suport de curs*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”, 2014. 180 p.
11. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994*.
12. Convenția culturală europeană, adoptată la Paris la 19 decembrie 1954 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 98-XIII din 12 mai 1994). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
13. Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1298-XIII din 24.07.1997). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
14. Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, adoptată la Paris la 23 noiembrie 1972 (ratificată prin Legea nr. 1113-XV din 6 iunie 2002). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
15. Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro la 27 octombrie 2005 (ratificată prin Legea nr. 198-XVI din 26 septembrie 2008). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
16. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 217-XII din 28.07.1990). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
17. Legislația stalinistă: art. 54 al CP al RSS Ucrainene. <http://vox.publika.md/stiinta/legislatia-stalinista-art-54-al-cp-al-rss-ucrainene-422731.html> (vizitat la 11.06.2017).
18. Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat la New York la 16 decembrie 1966 (ratificat prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 217-XII din 28.07.1990). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
19. Popa D. Marcel, Matei C. Horia. *Mică enciclopedie de istorie universală*. București: IRI, 1993. 446 p.
20. Smochină A. *Istoria universală a statului și dreptului*. Chișinău: Bons Offices, 2006. 552 p.
21. Tomulescu C. St. *Le Digeste Fantaisiste*. În: *Atti Dell'Accademia Romanistica Constantiniana*. Perugia: „Libreria Universitaria”, 1981. p. 645-652.
22. Русский Устав. http://militera.lib.ru/regulations/russr/1715_artikul/01.html (vizitat la 11.06.2017).
23. Свод Законов Российской Империи. Том XV. <http://civil.consultant.ru/reprint/books/229/25.html> (vizitat la 11.06.2017).
24. Советский энциклопедический словарь/Под ред. А.М. Прохорова. Москва, 1985. 1632 с.

INFORMAȚIA DESPRE AUTOR

Sofia Pilat – lector universitar al Catedrei „Procedură penală și Criminalistică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, doctorandă e-mail: sofia-chirita@yandex.ru tel. [079733002](tel:079733002)

INFORMATION ABOUT AUTHOR

Sofia Pilat – lecturer at the „Criminal and Criminal Procedure” Chair of the „Ștefan cel Mare” Academy of the Republic of Moldova, PhD student e-mail: sofia-chirita@yandex.ru tel. [079733002](tel:079733002)